

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Corpus Juris Canonici

Gregor <XIII., Papst>

Coloniae Munatianæ, 1665

De Dolo Et Contvmacia. Titvlvs XIV.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-62915](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-62915)

quod tu ipse dicebas) afflictuum & pensionum possessio poterat tibi restitui, quia ea non fueras spoliatus: fuit tamen in modo peccatum: quia debuit facere, ut Pisani possessionem pensionum & afflictuum, (quam per eorum confessionem constabat te in castris predictis habere) tibi dimitterent plenè ac liberè, sicut ecclesia tua illam habuerat tempore mota discordia: quod quidem esse non poterat, nisi Pisani castra ipsa omninò dimitterent: quia illis detinentibus castra & munitiones castrorum, in quibus dictas pensiones recipis & afflictus, ea plenè ac liberè habere non posses, sicut habebas quando ipsi castra eadem minime detinebant, eo quod quamdiu ea detinent, in eorum potestate relinquunt te non admittente vel repellere, quando velint a. His ergo diligenter auditis, processum huiusmodi de fratribus nostrorum consilio irritum iudicamus.

DE DOLO ET CONTVMACIA.

TITVLVS XIV.

CAP. I.

Reus, qui mittendum in possessionem ad mandatum iudicis non admittit, non multabitur de canonica aequitate, si intra annum caveat stare iuri.

Alexander III. Herforden. b. Episcopo.

AD hæc cum e contingat actorem multotiens mittendum esse in possessionem, causa rei servanda, propter absentiam partis adversæ, & per eius dolum sive potentiam non possit rem custodiendam nancisci, ac imminente fine anni, reus (ne possessionem amittat) debitam offerat cautionem, cuiusmodi sit pena multandus (quia iustioni non paruit iudicis) à nobis tua fraternitas requisivit. Ad quod dicimus, quod in ecclesiasticis personis & negotiis rigor & districtio juris non requiritur: sed (cum iustitia propter hoc non periclitetur) pariter admitti debet, cum reus per cautionem standi iudicio se adstringit.

CAP. II.

Propter contumaciam rei potest iudex rem petitam sequestrare, & ipsam contumacem in expensis condemnare, quas propter ipsius contumaciam vel dolosam exceptionem actor fecit.

Idem Abbati de Ramef. & Archidiacono Helten.

EX literis e vestris accepimus, quod cum vobis causam, que inter monachos de s. Etollen. & canonicos Linconen. super ecclesiis de V. & M. vertitur, duxerimus committendam, & canonici citati legitime, se contumaciter absentaverint: vos, licet monachi essent ob contumaciam adversæ partis in possessionem rerum petitarum mittendi, intuitu tamen religionis mitius agere cum eis volentes, possessionem sequestrari fecistis: ut sic saltem canonici affecti tædio, stare iudicio cogèrentur, tandem monachis ecclesias sibi postulantis restitui, canonici responderunt auctoritatem vestram penitus expirasse, eo quod ad alios iudices literas impetrarunt, que præjudicare prioribus videbantur. Verum quoniam in posterioribus literis non fuit mentio facta priorum, nec in eis nomina continebantur ecclesiarum, que in prioribus posita fuerant, sed indefinitè dicebatur, super quibusdam ecclesiis: nos attendentes malitiam & dolum nulli patrocinari debere, mandamus, quatenus prædictam h. causam se-

a Vid. Abba. & Filii. in hunc locum. b al. Herfor. alit. Elfor. c Cap. 1. eod. tit. in 1. compil. & post conc. Lateran. sub Alexand. III. part. 3. c. 1. d vid. l. unicam. ff. si quis ius dicent. non obtent. e Post. conc. Lateran. sub Alex. III. p. 1. c. 6. c. 2. eo. tit. in 1. compil. f Crostem. ad. Erollus. g sed tantum in d. i. h. prescriptum.

cundum formam priorum literarum (non obstantibus posterioribus) terminetis: expensas, quas propter hoc monachi fecisse noscuntur, eis à canonicis restitui facientes.

CAP. III.

Actore contumace testes recipi, & sententia ferri debet, etiam lite non contestata, reo instante, hoc dicit, secundum communem intellectum.

Idem Exon. & Vintonien. a Episcopis, & Abbati Herforden. b

CAusam, que inter F. & R. filium Agathe de astivitate ipsius A. vertitur, vobis fratres Episcopi, & Londonen. Episcopo committimus terminandam: & infra. Ceterum, si adversarius suus legitime e citatus, ad presentiam vestram accedere, vel iudicio ecclesie parere contempserit, aut eam se absentaverit (cum de Anglia recessisse dicatur) procuratorem eius, si quem reliquerit, convocetis: qui si venerit, sive non, aut si procuratorem non dimisit, denunciationibus ad domum eius missis, receptis testibus alterius partis, iuxta dictam formam ad proferendam sententiam procedatis d.

CAP. IV.

Si reus post litem contestatam est contumax, si alius liquet de causa, ferret definitiva sententia: si non liquet, aliorum reus possessionem inducatur.

Urbanus III. de novo loco. & de Vigor. prioribus c.

PROUT nobis f. & infra. Reum, quia & contumaciter à presentia vestra recesserat, iuratoriæ cogitis exponere cautionem, quod coram vobis iuri pareret. Cumque die præfixa vestro se conspectui præsentaret, prætextu advocati, quem non habebat, responderet solita malitia reculavit. Tandem actore institute respondit, quod quadraginta annis decimas, de quibus erat contentio, percepisset: variisque postmodum excusationibus utens, in vocem ap. prorupit, & contumaciter juramento contempto recessit. Ideoque mandamus, quatenus ad convincendam h. eius malitiam, semel eum ad presentiam vestram convocetis: & si venerit, finem imponatis negotio competentem: quod si venire contempserit, causam (utpote lite, que ingertur contestata) definitiva sententia terminetis, vel presentem saltem ad iudicis possessionem, servata duntaxat questione proprietatis absentem.

CAP. V.

Qui fundata intentione actoris exceptionem peremptoriam opponit, quam non probat in conventu, sed accipit inducias: si debeat in probando, condemnatur in conventu, definitur a non expellatur in expensis, ac solvere cogitur: quod si non potest, punietur in corpore secundum arbitrium iudicis, hoc dicit nota. iste text. secundum lecturam qua placet. Pavor.

Innocentius III.

FINEM litibus i. cupientes imponi, ne partes ultra modum graventur laboribus & expensis h, præteritum cum de beneficiis ecclesiasticis litigatur, que sine dispendio diu vacare non possunt. Præsentem decreto statimus, ut postquam intentionem suam altera pars fundaverit, si reliqua forte voluerit legitimam exceptionem opponere, quam nolit i. aut nequeat in conventu probare. Quia frequenter ad impediendum vel

a Vigorn. b al. Forden. c De citatione vide Socin. reg. 71. incipiente: citandus personaliter. d Vid. l. consuetudinem. G. quomodo & quam. iud. per Bart. e fratres de Gisfob. f. c. 4. eod. tit. in 1. compil. g al. ita. qui convenisset a presentia recesserat. h conveniendum. i c. 1. in ord. tit. in 3. compil. le. Vid. l. 4. & ibi Bart. h. hoc autem iudicium. De dam. inf. & ad l. peremptoriam. De iud. 1. Vid. l. qui se patri. G. unde liberi. & l. filii mater. 4. 1. Ad Terrill. disse.

CAP. VII.

Sententia in causa beneficii, non transit in rem iudicatam respectu superioris, quo minus possit de iuribus partium inquirere, maxime quando sententia fuit lata contra absentem, licet contumaciter & indefensum.

Idem Armachano & Casilensibus Archiepiscopis a.

Uim olim D. b. clericus (Celestino Papae praedecessori nostro, diversis praetorum Hyberniae literis praesentatis) se adleret in Episcopum fuisse Roscensem electum, nullusque adpareret, qui aliquid contra eum proponeret: dictus pra. n. ei munus fecit consecrationis impendi. Postmodum F. & G. monachi ad eundem pra. n. praesentiam accedentes, uterque se adleruit a canonicis Roscen. ecclesia fuisse electum; & quod praedictus D. per falsas literas fuerat consecratus, propter quod idem pra. n. causam vobis sub ea forma commisit, ut de forma & processu electionis memorati D. sollicitè quateretis: & si eum electum canonicè fuisse constaret, ipsum faceretis pacifica possessione gaudere, alioquin inter praedictos F. & G. audiretis causam: & cuius electionem canonicam, & magis rationabiliter factam inveniretis, alterius curaretis electioni praeferre: [1 & infra.] Cumque a vobis dictus D. reitò citatus, vestro se nollet conspectui praesentare: procedentes in causa, tam ex testimonio cleri & populi Roscensis ecclesiae, quam adsercione Regis Coarcayae c. & praetorum provinciae, de praedicto F. electionem fuisse celebratam canonicè didicistis, & eam d. curavistis auctoritate Apostol. confirmare, praesertim cum capitulum Roscensis ecclesiae dictum D. se non elegisse constanter adlereret, nec de praedicti G. monachi electione aliquatenus cogitasse. Interim memoratus e. D. ad Apostolicam sedem accedens, super quibusdam aliis gravaminibus & iniuriis contra dictum F. & quosdam alios literas impetravit: dictus F. postmodum ex parte vestra nobis literas praesentavit, quae qualiter a vobis in commissione praedicta processum fuerat, continebant: [2 & infra.] Volentes igitur adhuc misericorditer agere cum absente, ut ejus malitia convincatur, dictum F. ad vos duximus remittendum, mandantes, quatenus non obstante, quod ejusdem F. fuit electio confirmata, praedictum D. si in Hybernia poterit inveniri, legitime citetis ad causam, & facultate sibi defensionis indulgetis in causa ipsa canonicè procedatis. Qui si inventus, intra tres menses vestro se conspectui contempserit praesentare, ad consecrationem dicti F. (omni occasione postposita) procedatis. Si autem in Hybernia inventus non fuerit, indulto sibi unius anni spacio, ex quo ad nos, etsi non verbo, factò tamen intelligitur provocasse (arrepro itinere ad sedem Apostolicam veniendi) dicto F. administrationem Roscensis ecclesiae in spiritualibus & temporalibus committatis: quo elapso, eum non differatis in Episcopum consecrare.

[1 Actus frater Cassalen, alterum illorum quem rationabiliter duceres confirmandum, in Episcopum consecraret. Unde sicut ex literis vestris accepimus, cum dicta commissione vobis fuissent literae praesentatae, iuxta tenorem earum primo de electione praedicti D. inquirere voluistis.]

[2 Cum fratribus igitur nostris habito super hoc delegenti tractatu, sidentes ne sicut praedictus p. n. per literas quas idem E. ei praesentaverat, dicatur circumventus, nos etiam circumventi continget per literas vestras nobis ab eodem monacho praesentatas.]

a al. Archiepiscopo & Episcopo. Lavim. b Cap. 3. cod. tit. in 3. compil. c al. Coarchia. al. Coarchia al. Coarchiana d al. eum. e interim autem. f In omnibus exempl. dictus F. postmodum ex parte vestra nobis literas praesentante. qua. &c.

differendum processum, exceptiones hujusmodi per excogitatum malitiam opponuntur, ad solvendas alteri parti moderatas expensas ex tunc in iudicio faciendas, cum acceptis induciis, si forsitan in probatione defecerit, condemnentur. Et si solvendo non fuerit, alias a secundum arbitrium discreti iudicis puniatur: ut hoc faltem timore generitius, non facile quis in gravamen alterius falsas exceptiones opponat.

CAP. VI.

Statuta ad totam causam certo termino ad comparandum assignantur, nec comparere in termino: & dato impedimento in termino, debet comparere quam citius poterit post terminum: alias condemnatur in expensis a tempore citationis emissis.

Idem Praesentibus Episcopo, Apost. sed. le. & Decano Briten.

Uim dilecti b filii nuncii Leodicen. c electi pro eo ad sedem Apostolicam accessissent Archidia. & H. canonicis Leodicen. ecclesiae, nomine suo & quorundam concanonicorum d suorum (quorum literas exhibere de rato) contra eundem electum quadam crimina proponebant, per quae nitebantur eum ab electione repellere ut indignum: & infra. Quamvis autem ex eo quòd idem electus a gravamine adversae partis appellaverit, & appellationem non fuerit per sufficientes procuratores e. cum possit (illis protequentibus) prolecutus, non levis exorta esset suspicio contra eum. Volentes tamen iuris ordinem observare, ipsi mandamus, quatenus usque ad dopnicam, qua cantatur (Ego sum pastor bonus) per se, vel per procuratorem sufficientem, ad praesentiam nostram accederet, super praedictis omnibus responsurus, alioquin cum assignavimus ei pro peremptorio terminum supra dictum, sciret quòd (quantum de jure possemus) procederemus extunc in negotio memorato f. Expectantibus igitur adversariis, ipsum diu & ultra terminum duximus expectandum: sed ipse direxit simplicem solummodo nuncium excusationis literas adferentem, scribebat enim quòd nuncium (cum a nobis recederet, injunximus viva voce, ut citaret eundem) serò reciperat, unde non poterat, tum propter terminum breviter, tum propter viarum discrimina, nostro se conspectui praesentare. Sed contra hoc faciebat, quòd sicut excusatore dixerat, sic dirigere poterat b responsalem: cum ei non fuisset injunctum, ut ad causam in propria persona duntaxat veniret, sed vel ipse accederet, vel procuratorem idoneum destinaret. Praeterea cum mandatur alicui, ut ad certum terminum se iudicij praesentet, duo sub hac forma mandantur, ut ad iudicem veniat, & ad diem sibi praefixum accedat. Unde si venire non possit ad diem, assignatum, teneatur nihilominus se iudicij praesentare. Si enim mandatur alicui, ut alii ad certum diem, certam rem exsolvat: non ideo erit a mandato solutus, si solvere nequiverit die data: imò ad solutionem (elapso etiam die solutioni praefixo) teneatur. Quapropter quia dictus electus nec venerat, nec sufficientem miserat responsalem, ad diem sibi statutum, vel post, etiam diutius expectatus, nec de vicino ejus adventu spes erat, ut pte, qui per literas utcumque excusaverit moram suam, & calores æstivos, & insidias sibi positas formidabat, eum reputavimus contumacem k, & ad legitimas & moderatas expensas, quas adversarii ejus fecerant a tempore citationis emissas, quem l extunc expectare incœperant, i sum curavimus condemnare.

a Alter. b C. 2. cod. tit. in 3. compil. c Leod. en. d al. concanonicorum. e Vid. leg. si qui stipularis. in fin. cum no. ff. de ver. sig. f Vide l. si finia. §. iustitiae. ff. de dam. infir. per Barr. g. du etiam ultra. &c. h Nuncium responsalem. i Diem sibi. k L. 2. & ibi Barr. C. de jur. calum. & l. ejus qui. De jur. ffe. l. al. quam.

CAP. VIII.

Si proceditur per viam inquisitionis contra absentem contumaciter, etiam lite non contestata testes recipi possunt, & sententia definitiva ferri, etiam per viam depositionis, si hoc mereatur delictum.

Idem.

Veritatis a est verbum organo dominice vocis emissum: [1 & infra.] Sicut canonici Curien. in nostro auditorio retulerunt, H. Curien. Episcopus ecclesiam suam non solum dilapidando deprestit, sicut publica predicabat infamia, sed etiam homicidio, incestu, aliisque criminibus polluit: [2 & infra.] Super his committimus primo causam Tridon. b Episcopo, & Abbati montis sancte Mariæ, & præposito de Insula: secundo quoque Brixien. Episcopo, & ipsis Abbati & præposito: & infra. Verum cum Episcopus ipse priorum iudicium præsentiam adire per contumaciam contempisset, auctoritate nostra fuit per ipsos iudices ab officio beneficioque suspensus: & infra. Tandem vero coram iudicibus canonica citatione vocatus, præsentiam suam difficulter exhibuit: sed frivolum tunc excusationem malitia concepta prætendens, experiri cum canonicis in iure neglexit: qua de causa nos de consilio fratrum nostrorum suspendentes Episcopum ipsum, vel potius suspensionem à iudicibus factam auctoritate Apostol. confirmantes, tertio super his Cumano Episcopo & Abbati sancti A. causam ad superandam malitiam ipsius Episcopi, commisimus audiendam: qui partibus citatis, cum nec per se, nec per responsalem idoneum comparuerit, in eundem propter inobedientiam, excommunicationis sententiam protulerunt, testes ex parte c vestra (quem admodum in mandatis à nobis acceperant) admittentes, scilicet Abbates, priores, præpositos, & alios religiosos viros, per quos quemlibet articulum criminum prædictorum, constat fuisse probatum: & infra. Nos igitur videntes ordinem iudicium in hoc facto fuisse servatum, considerato præterea d, quod post sententias in se datas e celebrare præsumpsit: cum multi prælati ecclesiarum contra eundem Episcopum scripserint, nec unus pro eo defendendo vel aliquatenus excusando: in nomine Domini cum Apostolo omnem inobedientiam ulcisci volentes, licet absentes corpore, præsentibus tamen Spiritu, juxta verbum eiusdem Apostoli, tulimus sententiam perpetuæ depositionis in ipsum: & eum tam à Pontificali, quam ab omni officio sacerdotali privantes, sine spe restitutionis reliqua duximus condemnandum: ea nihilominus in irritum revocantes, quæcumque post inhibitionem Apostol. sedis, seu factam suspensionem f & excommunicationem, de rebus ecclesiæ alienare præsumpsit.

[1 Quod arbor quæ terram inutiliter occupat digne exciditur, & in ignem mitti censetur, ut terra qualibet quæ sub noxia occupatione inutili arboris sterili habetur, per novam plantationem ad fructificandum culturam recipiat congruentem. Hinc nimirum arbori H. quondam Curien. Episcopus non immerito comparatur, qui Curien. ecclesiam usque modo per violentiam detinuit, &c.]

[2 Nos autem utpote quibus hæc imminet corrigenda, cum ipsi canonici vestri bono zelo arbitrantur inducti prædictum Episcopum accusare metuentes, enormitates ejusdem ad aures nostras deferre curarunt, timentes ne sicut in decreto Gelasti continetur, aliquam offensam incurrerent, si huiusmodi excessus auditui catholice ecclesiæ suppressos putarent, primo causam ven. f. n. Truden. Episcopo & d. si. Abbati S. Mariæ & præposito de Insula. Secundo quoque ven. n. Brixien. Episcopo & ipsis iterum & Abbati, & præposito, &c.]

a Cap. i. eod. tit. in 4. compil. vide Ludov. Rom. sing. 40. in ep. Tu seu duas regulas. b al. Triden. c nostra. d etiam. e later. f vide l. Fulcimus. & quid si autem. ff. ex qui cau. in pos. ea per Bartol.

CAP. IX.

Actor non admittitur in possessionem sibi decretam per iudicium causa reservanda, vel ab ea expulsus, per lapsum anni versus efficitur possessor.

Idem in concilio generali a.

Contingit b interdum, quod cum actori ob contumaciam adversæ partis adjudicatur (causa rei servanda) possessio: propter rei potentiam sive dolum, actor intra annum rem custodiendam nasci non potest, vel acquisitam e amittit: & sic (cum secundum multorum assertionem verus non afficeretur post lapsum anni possessor) reponitur commodum de malitia sua reus. Neigitur contumax melioris, quam obediens, conditionis existat: de canonica æquitate facimus, ut in casu præmissio, actor verus constituatur elapso anno possessor.

CAP. X.

Si non verus invenitur, sufficit publicæ citationem ad ecclesiam suam proponere.

Gregorius IX. Archiepiscopo Burzegalens.

Venerabilis frater noster: & infra. Volentes finem imponi litibus, ne immortales existant: mandamus, quatenus ad initium proxime venturæ quadragesimæ d (quod tibi peremptorium terminum duximus assignandum) super iure primatiæ, quod Bituricens. Archiepiscopus in te ac provincia tua habere proponit, per te, vel procuratorem idoneum sufficienter instructum ad litem contestandam, & ad alia omnia negotia peragenda, quæ necessaria decisioni negotii videbuntur, nostro te conspectu repræsentent. Nos vero nihilominus Archidiacono Translucent. & magistro M. canonico Turonens. degimus in mandatis, ut & ipsi ad eundem terminum auctoritate nostra juxta præmissam formam te peremptorie citare procurent: & si non poteris inveniri, faciant ut citationis edictum per ipsos vel alios, apud ecclesiam suam publicè proponatur.

DE EO QUI MITTITUR IN
possessionem causa rei servanda.

TITVLVS XV.

CAP. I.

Missus in possessionem ex primo decreto in reali, per lapsum anni veram & incommutabilem illius rei possessionem acquirit, licet possessio missioem, habuerit intra annum voluntatem cautionem præstandi, quam tamen non deduxit ad effectum, suo defectu, hoc dictum secundum verum intellectum.

Alexander III. priori & fratribus de Giseburch f.

Constitutus in præsentia g nostra R. canonico vestro, & responsalibus præpositi de Beril. super possessione ecclesiæ de Lamentò (in quam causa rei servanda fueratis inducti) hinc inde fuit coram nobis aliquandi disputatum: tandem ex utriusque partis assertionem tenuimus, quod licet causa rei servanda tantum, in eisdem ecclesiæ possessionem inducti fueritis, intra annum tamen altera pars standi juri non præstitit cautionem, licet voluntatem h præstandi habuerit, & vos eam parati recipere

a Lateranen. sub Innocent. 3. cap. 40. b Cap. 2. eod. tit. in 4. compil. c nullam. d vide l. Quadragesima. C. de ser. e ven. negotia, deest in omnibus manuscr. f al. Giseburch. g Cap. 1. eod. tit. in 1. compil. & post concil. Lateran. sub Alex. 3. p. 3. cap. 4. h vide l. si repetendi. C. de cond. ind. & l. prator. & ibi Bart. ff. de novi opor. nunciat. fuisse.